Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN RICHARD DE LA TOUR
της 17ης Μαρτίου 2022[1]

Υπόθεση C-624/20

E.K.
κατά
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

[αίτηση του Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam
(πρωτοδικείου Χάγης, μεταβατική έδρα Άμστερνταμ, Κάτω Χώρες)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Συνοριακοί έλεγχοι, άσυλο και μετανάστευση – Μεταναστευτική πολιτική – Καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες – Διαμονές που εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/109/ΕΚ – Διαμονή για λόγους προσωρινού χαρακτήρα – Διαμονή βάσει παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ»

I. Εισαγωγή

1. Μπορεί ένας γονέας, υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος διαμένει σε κράτος μέλος λόγω του δικαιώματος που αντλεί από την ιδιότητα του ανήλικου τέκνου του ως πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επικαλεστεί τη διαμονή αυτή ενώπιον των αρχών του εν λόγω κράτους μέλους για να αποκτήσει καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος;

2. Με τη νομολογία του που απορρέει από τις αποφάσεις της 8ης Μαρτίου 2011, Ruiz Zambrano[2], και της 10ης Μαΐου 2017, Chavez-Vilchez κ.λπ.[3], το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι οι γονείς τέκνου, πολίτη της Ένωσης, το οποίο τελεί σε κατάσταση εξάρτησης έναντι των τελευταίων έχουν δικαίωμα διαμονής απορρέον από τα δικαιώματα που πηγάζουν από την ιδιότητα του πολίτη του εν λόγω τέκνου. Επομένως, οι γονείς αυτοί μπορούν να παραμείνουν στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο διαμένει το εν λόγω τέκνο ενόσω υφίσταται η εξάρτηση αυτή. Όταν η εν λόγω σχέση εξάρτησης παύσει να υφίσταται, παύει αντίστοιχα και το παράγωγο δικαίωμα διαμονής.

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[2] C-34/09 (στο εξής: απόφαση Ruiz Zambrano, EU:C:2011:124).

[3] C-133/15 (EU:C:2017:354). Στις Κάτω Χώρες, το εν λόγω δικαίωμα διαμονής ονομάζεται «δικαίωμα διαμονής Chavez-Vilchez κ.λπ.» διότι αναφέρεται σε αυτή την υπόθεση η οποία αφορούσε μια ολλανδική περίπτωση.

3. Το ερώτημα που θέτει το αιτούν δικαστήριο είναι αν η διαμονή αυτή μπορεί να παράσχει στους εν λόγω γονείς τη δυνατότητα να επικαλεστούν αρκούντως μακρά περίοδο διαμονής ώστε να ζητήσουν την υπαγωγή τους στο καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος. Μια τέτοια αίτηση υποβλήθηκε στον Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Υφυπουργό Δικαιοσύνης και Ασφάλειας, Κάτω Χώρες) από την Ε.Κ., υπήκοο Γκάνας η οποία διαμένει στις Κάτω Χώρες από πολλών ετών μαζί με τον ενήλικο πλέον υιό της. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε και αποτελεί αντικείμενο αμφισβήτησης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

4. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η ιδιαίτερη φύση της εν λόγω διαμονής παρέχει τη δυνατότητα χαρακτηρισμού της ως προσωρινής διαμονής, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες[4]. Στην περίπτωση αυτή, η εν λόγω διαμονή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

5. Στις παρούσες προτάσεις θα καταλήξω στο συμπέρασμα ότι η έννοια της προσωρινής διαμονής, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της εν λόγω οδηγίας, είναι έννοια του δικαίου της Ένωσης και ότι το παράγωγο δικαίωμα διαμονής, δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, εμπίπτει στην κατηγορία αυτή.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Η οδηγία 2003/109

6. Οι αιτιολογικές σκέψεις 4, 6 και 17 της οδηγίας 2003/109 έχουν ως εξής:

«(4) Η ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών που είναι επί μακρόν διαμένοντες στα κράτη μέλη αποτελεί στοιχείο-κλειδί για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, θεμελιώδους στόχου της [Ένωσης], ο οποίος ορίζεται στη συνθήκη.

[…]

(6) Το κύριο κριτήριο για την απόκτηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος θα πρέπει να είναι η διάρκεια διαμονής στην επικράτεια ενός κράτους μέλους. Αυτή η κατοίκηση θα πρέπει να ήταν νόμιμη και αδιάλειπτη ώστε να δείχνει την εδραίωση του προσώπου στη χώρα. Θα πρέπει να προβλεφθεί κάποια ευελιξία ώστε να λαμβάνονται υπόψη περιστάσεις που μπορούν τυχόν να αναγκάζουν το πρόσωπο να αναχωρεί προσωρινά από την επικράτεια.

[…]

(17) Η εναρμόνιση των προϋποθέσεων απόκτησης του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος ευνοεί την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ κρατών μελών. Ορισμένα κράτη μέλη χορηγούν άδειες διαμονής μόνιμου ή απεριόριστης διάρκειας ισχύος υπό όρους ευνοϊκότερους από αυτούς που καθορίζονται με την παρούσα οδηγία. Η δυνατότητα εφαρμογής ευνοϊκότερων εθνικών διατάξεων δεν αποκλείεται από τη συνθήκη. Ωστόσο, για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, είναι σκόπιμο να προβλεφθεί ότι οι άδειες που χορηγούνται με ευνοϊκότερες προϋποθέσεις, δεν παρέχουν το δικαίωμα διαμονής σε άλλα κράτη μέλη.»

[4] ΕΕ 2004, L 16, σ. 44.

7. Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Αντικείμενο», ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία καθορίζει:

α) τις προϋποθέσεις χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος από ένα κράτος μέλος στους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι διαμένουν νόμιμα στην επικράτειά του, καθώς και τα συναφή δικαιώματα και

β) τις προϋποθέσεις διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών υπό καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος σε κράτη μέλη άλλα από εκείνο που τους χορήγησε το καθεστώς αυτό.»

8. Το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι:

[…]

ε) διαμένουν αποκλειστικά για λόγους προσωρινού χαρακτήρα, όπως ως εσωτερικοί άμισθοι βοηθοί (au pair) ή εποχιακά εργαζόμενοι, ή ως μισθωτοί εργαζόμενοι απασχολούμενοι από φορέα παροχής υπηρεσιών στο πλαίσιο διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών, ή ως φορείς παροχής διασυνοριακών υπηρεσιών, ή σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η άδεια διαμονής τους έχει επίσημα περιορισθεί.»

9. Το άρθρο 13 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Ευνοϊκότερες εθνικές διατάξεις», έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να χορηγούν μόνιμους ή απεριόριστης ισχύος άδειες διαμονής με ευνοϊκότερους όρους από αυτούς που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία. Τέτοιες άδειες διαμονής δεν παρέχουν το δικαίωμα διαμονής στα άλλα κράτη μέλη, όπως προβλέπεται στο κεφάλαιο ΙΙΙ της παρούσας οδηγίας.»

Β. Το ολλανδικό δίκαιο

1. Ο Vw 2000

10. Το άρθρο 8, στοιχείο e, του Vreemdelingenwet 2000 (νόμου του 2000 περί αλλοδαπών)[5], της 23ης Νοεμβρίου 2000, ορίζει τα εξής:

«Αλλοδαπός έχει δικαίωμα νόμιμης διαμονής στις Κάτω Χώρες μόνο στις κατωτέρω περιπτώσεις:

[…]

e. ως πολίτης [της Ένωσης], εφόσον διαμένει στις Κάτω Χώρες βάσει ρύθμισης θεσπισθείσας δυνάμει της Συνθήκης [ΛΕΕ] ή της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο [της 2ας Μαΐου 1992[6]].»

[5] Stb. 2000, αριθ. 495 (στο εξής: Vw 2000).

[6] ΕΕ 1994, L 1, σ. 3.

11. Το άρθρο 21, παράγραφοι 1 και 6, του Vw 2000 προβλέπει τα εξής:

«1. Αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής αορίστου χρόνου, κατά την έννοια του άρθρου 20, υποβληθείσα από αλλοδαπό ο οποίος, αμέσως πριν από την υποβολή της αίτησης, είχε επί πέντε συναπτά έτη νόμιμη διαμονή είτε κατά την έννοια του άρθρου 8, στοιχείο a, στοιχείο c, στοιχείο e, [ή] στοιχείο l, είτε βάσει άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος – ΕΕ, δύναται να απορριφθεί μόνον εάν ο αλλοδαπός:

a. δεν διαθέτει επαρκή μέσα διαβίωσης κατά τρόπο ανεξάρτητο και διαρκή, από κοινού ή μη με το μέλος της οικογένειας με το οποίο κατοικεί·

b. παρέσχε ανακριβείς πληροφορίες ή δεν παρέσχε πληροφορίες, ενώ οι πληροφορίες αυτές θα συνεπάγονταν την απόρριψη της αίτησης χορήγησης, τροποποίησης ή παράτασης·

c. καταδικάστηκε με αμετάκλητη δικαστική απόφαση για αδίκημα που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών ετών ή του επιβλήθηκε συναφώς το μέτρο του άρθρου 37a του Wetboek van Strafrecht [ποινικού κώδικα]·

d. αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια·

e. έχει την κύρια κατοικία του εκτός των Κάτω Χωρών·

f. δεν έχει, κατά την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης, δικαίωμα διαμονής προσωρινού χαρακτήρα· ή

g. δεν έχει επιτύχει στην εξέταση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο a, του Wet inburgering [νόμου περί κοινωνικής ενσωμάτωσης, της 30ής Νοεμβρίου 2006[7]] ή δεν έχει αποκτήσει δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλο έγγραφο κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου αυτού.

[…]

6. Με γενικό διοικητικό μέτρο ή βάσει τέτοιου μέτρου μπορούν να θεσπιστούν κανόνες σχετικά με τους λόγους που αναφέρονται στην παράγραφο 1. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν να αναφέρονται και άλλες περιπτώσεις, πέραν των προβλεπόμενων στις παραγράφους 1 έως 4, στις οποίες μπορεί να χορηγηθεί άδεια διαμονής αορίστου χρόνου κατά την έννοια του άρθρου 20.»

12. Το άρθρο 45b του Vw 2000 έχει ως εξής:

«1. Η αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος – ΕΕ απορρίπτεται εάν, αμέσως πριν από την υποβολή της αίτησης, ο αλλοδαπός:

a. έχει δικαίωμα διαμονής προσωρινού χαρακτήρα βάσει άδειας διαμονής ορισμένου χρόνου κατά την έννοια του άρθρου 14·

b. έχει επίσημα περιορισμένο δικαίωμα διαμονής·

c. διαμένει βάσει ειδικού προνομιακού καθεστώτος·

[7] Stb. 2006, αριθ. 625.

d. διαμένει βάσει άδειας διαμονής ορισμένου χρόνου κατά την έννοια του άρθρου 28, η οποία δεν έχει χορηγηθεί δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο a, ή στοιχείο b·

e. διαμένει βάσει άδειας διαμονής ορισμένου χρόνου κατά την έννοια του άρθρου 28, η οποία έχει χορηγηθεί δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 2, σε αλλοδαπό που διαθέτει άδεια διαμονής κατά την έννοια του άρθρου 28, η οποία δεν έχει χορηγηθεί δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο a, ή στοιχείο b.

2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 1, η αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος – ΕΕ μπορεί να απορριφθεί μόνον εάν ο αλλοδαπός:

a. επί πέντε συναπτά έτη και αμέσως πριν από την υποβολή της αίτησης, δεν είχε νόμιμη διαμονή κατά την έννοια του άρθρου 8, λαμβανομένης υπόψη της παραγράφου 3·

b. κατά το ανωτέρω υπό στοιχείο a χρονικό διάστημα, διέμεινε τουλάχιστον για έξι διαδοχικούς μήνες ή συνολικώς τουλάχιστον για δέκα μήνες εκτός των Κάτω Χωρών·

c. δεν διαθέτει επαρκή μέσα διαβίωσης κατά τρόπο ανεξάρτητο και διαρκή, από κοινού ή μη με το μέλος της οικογένειας με το οποίο κατοικεί·

d. καταδικάστηκε με αμετάκλητη δικαστική απόφαση για αδίκημα που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών ετών ή του επιβλήθηκε συναφώς το μέτρο του άρθρου 37a του [ποινικού κώδικα]·

e. αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια·

f. δεν διαθέτει επαρκή ασφάλιση ασθένειας για τον ίδιο και τα εξαρτώμενα από αυτόν μέλη της οικογένειας· ή

g. δεν έχει επιτύχει στην εξέταση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο a, του [νόμου περί κοινωνικής ενσωμάτωσης] ή δεν έχει αποκτήσει δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλο έγγραφο κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου αυτού.

3. Για τον υπολογισμό του προβλεπόμενου στην παράγραφο 2, στοιχείο a, χρονικού διαστήματος δεν λαμβάνονται υπόψη η διαμονή κατά την έννοια της παραγράφου 1 και η διαμονή κατά την έννοια της παραγράφου 2, στοιχείο b, με εξαίρεση τη διαμονή για λόγους σπουδών ή επαγγελματικής κατάρτισης, η οποία λαμβάνεται υπόψη κατά το ήμισυ.

4. Με γενικό διοικητικό μέτρο ή βάσει τέτοιου μέτρου μπορούν να θεσπιστούν κανόνες σχετικά με την εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2.»

2. Η κανονιστική απόφαση του 2000 περί αλλοδαπών

13. Το άρθρο 3.5 της Vreemdelingenbesluit 2000 (κανονιστικής απόφασης του 2000 περί αλλοδαπών)[8], της 23ης Νοεμβρίου 2000, ορίζει τα εξής:

«1. Το δικαίωμα διαμονής βάσει της κανονικής άδειας διαμονής ορισμένου χρόνου είναι προσωρινό ή μη προσωρινό.

[8] Stb. 2000, αριθ. 497.

2. Είναι προσωρινό το δικαίωμα διαμονής βάσει της άδειας διαμονής που χορηγείται υπό περιορισμό σχετικό με:

a. τη διαμονή υπό την ιδιότητα του μέλους της οικογένειας, όταν το πρόσωπο αναφοράς:

   1° έχει προσωρινό δικαίωμα διαμονής, ή

   2° είναι κάτοχος άδειας προσωρινής διαμονής λόγω ασύλου·

b. την εποχιακή εργασία·

c. την ενδοεταιρική μετάθεση·

d. τη διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών·

e. την επαγγελματική μαθητεία·

f. τις σπουδές·

g. την αναζήτηση και την άσκηση μισθωτής ή μη μισθωτής εργασίας·

h. την ανταλλαγή, στο πλαίσιο ή μη συνθήκης·

i. την ιατρική περίθαλψη·

j. προσωρινούς ανθρωπιστικούς λόγους·

k. την αναμονή στο πλαίσιο αίτησης δυνάμει του άρθρου 17 του Rijkswet op het Nederlanderschap [νόμου περί της ολλανδικής ιθαγένειας, της 19ης Δεκεμβρίου 1984[9]].

3. Προς εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από συνθήκες ή δεσμευτικές αποφάσεις οργανισμών διεθνούς δικαίου, με υπουργική απόφαση δύνανται να καθορίζονται περιπτώσεις στις οποίες, κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 2, το δικαίωμα διαμονής δεν έχει προσωρινό χαρακτήρα.

4. Εάν χορηγηθεί υπό άλλο περιορισμό πέραν των απαριθμούμενων στην παράγραφο 2, η άδεια διαμονής δεν είναι προσωρινή, εκτός αν ορίζεται άλλως κατά τη χορήγησή της.»

III. Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, Ε.Κ., γεννήθηκε στις 30 Νοεμβρίου 1960 και έχει την ιθαγένεια της Γκάνας. Έχει έναν υιό, ο οποίος γεννήθηκε στις 10 Φεβρουαρίου 2002 και έχει την ολλανδική ιθαγένεια. Στις 9 Σεπτεμβρίου 2013, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, της χορηγήθηκε άδεια διαμονής στην ΕΕ με την ένδειξη «μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης».

[9] Stb. 1984, αριθ. 628.

15. Στις 18 Φεβρουαρίου 2019, η Ε.Κ. υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση «άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος – ΕΕ». Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε στις 30 Αυγούστου 2019 από τον Υφυπουργό Δικαιοσύνης και Ασφάλειας, ο οποίος έκρινε ότι, δεδομένου ότι το δικαίωμα διαμονής της Ε.Κ. είχε προσωρινό χαρακτήρα, δεν μπορούσε να της χορηγηθεί η ζητηθείσα άδεια.

16. Η διοικητική ένσταση της Ε.Κ. απορρίφθηκε ως αβάσιμη με απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2019. Η Ε.Κ. άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

17. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, πρώτον, αν ο καθορισμός του προσωρινού ή μη χαρακτήρα της διαμονής, όταν υπήκοος τρίτης χώρας έχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, υπάγεται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών ή αποτελεί έννοια η οποία πρέπει να ερμηνεύεται ομοιόμορφα εντός της Ένωσης.

18. Δεύτερον, σε περίπτωση που όντως κριθεί ότι η έννοια της «προσωρινής διαμονής» αποτελεί έννοια του δικαίου της Ένωσης, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η διαμονή του υπηκόου τρίτης χώρας βάσει του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ (στο εξής: παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ) είναι προσωρινής ή μη προσωρινής φύσεως. Συγκεκριμένα, επισημαίνει ότι η νομολογία του Δικαστηρίου δεν παρέχει κανένα αυτοτελές δικαίωμα στους εν λόγω υπηκόους τρίτης χώρας. Τα δικαιώματα που ενδεχομένως τους παρέχονται, δυνάμει της Συνθήκης ή του παράγωγου δικαίου, αποτελούν απλώς δικαιώματα που απορρέουν από την άσκηση, εκ μέρους πολίτη της Ένωσης, του δικαιώματός του να κυκλοφορεί και να διαμένει εντός της Ένωσης.

19. Το ίδιο δικαστήριο επισημαίνει ότι, ενώ η οδηγία 2004/38/ΕΚ[10] παρέχει στον δικαιούχο παράγωγου δικαιώματος διαμονής τη δυνατότητα να αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής, η ρύθμιση αυτή έχει γίνει δεκτή από τα κράτη μέλη, σε αντίθεση με το παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ το οποίο αποτελεί νομολογιακή δημιουργία.

20. Το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2003/109 εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής τους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν αποκλειστικά για λόγους προσωρινού χαρακτήρα. Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι οι λόγοι αυτοί καλύπτουν περιπτώσεις στις οποίες ο υπήκοος δεν προτίθεται να εγκατασταθεί επί μακρόν στο οικείο κράτος. Εξ αυτού συνάγει ότι πρέπει να χρησιμοποιηθεί το κριτήριο της πρόθεσης μακροχρόνιας εγκατάστασης προκειμένου να εκτιμηθεί ο προσωρινός ή μη χαρακτήρας διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ. Το εν λόγω δικαστήριο προσθέτει ότι ο καθού της κύριας δίκης δέχεται ότι άδεια που χορηγήθηκε στον γονέα ανηλίκου στο πλαίσιο της οικογενειακής ζωής βάσει του άρθρου 8 της Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών[11] δεν είναι προσωρινής φύσεως.

21. Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς την εφαρμογή από το Βασίλειο των Κάτω Χωρών του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε΄, της οδηγίας 2003/109, σε περίπτωση που γίνει δεκτός ο προσωρινός χαρακτήρας της διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας βάσει του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, το άρθρο 45b του Vw 2000 προβλέπει ότι μόνον οι εθνικές άδειες που παρέχουν δικαίωμα διαμονής προσωρινού χαρακτήρα

[10] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77).

[11] Υπογραφείσα στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

αποτελούν λόγο άρνησης χορήγησης άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος – ΕΕ. Αντιθέτως, τα δικαιώματα διαμονής προσωρινού χαρακτήρα, τα οποία όμως στηρίζονται στο δίκαιο της Ένωσης, παρέχουν τη δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος.

22. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (πρωτοδικείο Χάγης, μεταβατική έδρα Άμστερνταμ, Κάτω Χώρες) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Υπάγεται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών να καθορίζουν αν το δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ είναι, αυτό καθαυτό, προσωρινής ή μη προσωρινής φύσεως ή πρέπει τούτο να ορίζεται σε επίπεδο δικαίου της Ένωσης;

2) Σε περίπτωση που τυγχάνει εφαρμογής ερμηνεία σε επίπεδο δικαίου της Ένωσης, υπάρχει, κατά την εφαρμογή της οδηγίας 2003/109, διάκριση μεταξύ των διαφόρων παρεπόμενων δικαιωμάτων διαμονής που έχουν οι υπήκοοι τρίτων χωρών δυνάμει του δικαίου της Ένωσης, στα οποία συγκαταλέγονται το παρεπόμενο δικαίωμα διαμονής που παρέχεται σε μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης δυνάμει της οδηγίας 2004/38 και το δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ;

3) Είναι προσωρινής φύσεως το δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, το οποίο, ως εκ της φύσεώς του, εξαρτάται από την ύπαρξη σχέσης εξάρτησης μεταξύ του υπηκόου τρίτης χώρας και του πολίτη της Ένωσης και είναι, επομένως, πεπερασμένο;

4) Σε περίπτωση που το δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ είναι προσωρινής φύσεως, έχει το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2003/109 την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία αποκλείει μόνον τις προβλεπόμενες στο εθνικό δίκαιο άδειες διαμονής από την απόκτηση του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος κατά την έννοια της οδηγίας αυτής;»

23. Η Ε.Κ., η Ολλανδική, η Δανική και η Γερμανική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις. Οι εν λόγω μετέχοντες στη διαδικασία, με εξαίρεση τη Δανική Κυβέρνηση, ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 7ης Δεκεμβρίου 2021.

IV. Ανάλυση

24. Με τα προδικαστικά αυτά ερωτήματα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η διαμονή υπηκόου τρίτης χώρας που έχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, το οποίο το Δικαστήριο αναγνώρισε στην απόφαση Ruiz Zambrano και στην απόφαση της 10ης Μαΐου 2017, Chavez-Vilchez κ.λπ.[12], σε αντίστοιχη περίπτωση γονέα νεαρού τέκνου το οποίο είναι πολίτης της Ένωσης, είναι προσωρινής ή μη προσωρινής φύσεως, προκειμένου να καθοριστεί, ιδίως, αν η περίπτωση του εν λόγω προσώπου εμπίπτει ή όχι στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/109.

[12] C-133/15 (EU:C:2017:354).

Α. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, σχετικά με το αν ο προσωρινός ή μη χαρακτήρας της διαμονής, κατά την έννοια της οδηγίας 2003/109, όταν ο υπήκοος τρίτης χώρας έχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ομοιόμορφης και αυτοτελούς ερμηνείας εντός της Ένωσης

25. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η έννοια της «προσωρινής διαμονής», που περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2003/109, είναι έννοια του δικαίου της Ένωσης ή αν εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

26. Φρονώ, όπως και το σύνολο των μετεχόντων στη διαδικασία, με εξαίρεση τη Δανική Κυβέρνηση, ότι η έννοια αυτή είναι έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς και ομοιόμορφα εντός αυτής.

27. Συγκεκριμένα, η πάγια νομολογία του Δικαστηρίου παρέχει τη δυνατότητα να συναχθούν δύο κανόνες.

28. Αφενός, το Δικαστήριο, ερμηνεύοντας την οδηγία 2003/109, επισήμανε ότι, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της, όπως ορίζεται στο άρθρο 1, στοιχείο α′, ο καθορισμός της έννοιας του όρου «νόμιμη διαμονή» και των προϋποθέσεων ή των συναφών δικαιωμάτων της εν λόγω διαμονής εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών [13]. Εντούτοις, έκρινε επίσης ότι η φράση «σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η άδεια διαμονής τους έχει επίσημα περιορισθεί», η οποία περιλαμβάνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της εν λόγω οδηγίας, πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία χρήζει ενιαίας ερμηνείας, ελλείψει ρητής παραπομπής στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της, προκειμένου να τηρούνται οι επιταγές τόσο της ενιαίας εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και της αρχής της ισότητας [14].

29. Πάντως, η οδηγία 2003/109 δεν προβλέπει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον ορισμό της έννοιας των όρων της επίμαχης στο πλαίσιο του υπό κρίση προδικαστικού ερωτήματος φράσης, ήτοι «[διαμονή] αποκλειστικά για λόγους προσωρινού χαρακτήρα».

30. Αφετέρου, η διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής και της αρχής της ισότητας πρέπει να υπερισχύει, κατά μείζονα λόγο, όσον αφορά την έκταση και τη φύση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιθαγένεια της Ένωσης [15], όπως συμβαίνει εν προκειμένω, δεδομένου ότι το δικαίωμα διαμονής του υπηκόου τρίτης χώρας απορρέει από τα δικαιώματα πολίτη της Ένωσης.

31. Επομένως, προτείνω να δοθεί στο πρώτο αυτό προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι η «προσωρινή διαμονή», κατά την έννοια, μεταξύ άλλων, του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2003/109, είναι έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς και ομοιόμορφα.

[13] Βλ. απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, Singh (C-502/10, EU:C:2012:636, σκέψη 39).

[14] Πρβλ. απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, Singh (C-502/10, EU:C:2012:636, σκέψεις 42 και 43).

[15] Πρβλ. αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, Grzelczyk (C-184/99, EU:C:2001:458, σκέψη 31), και της 2ας Μαρτίου 2010, Rottmann (C-135/08, EU:C:2010:104, σκέψη 43).

Β. Επί του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, σχετικά με την προσωρινή ή μη προσωρινή φύση, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2003/109, του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ

32. Με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, αφενός, αν υφίσταται διάκριση μεταξύ του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ και του παρεπόμενου δικαιώματος διαμονής που παρέχεται σε μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, το οποίο προβλέπεται από την οδηγία 2004/38, και, αφετέρου, αν το γεγονός ότι το παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ εξαρτάται από την ύπαρξη σχέσης εξάρτησης μεταξύ του υπηκόου τρίτης χώρας που έχει το δικαίωμα αυτό και του εν λόγω πολίτη της Ένωσης αρκεί για να χαρακτηριστεί το δικαίωμα διαμονής ως προσωρινής φύσεως. Τα ερωτήματα αυτά μπορούν να εξεταστούν από κοινού, δεδομένου ότι, κατ' ουσίαν, θέτουν στο Δικαστήριο το ζήτημα της προσωρινής ή μη προσωρινής φύσεως, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2003/109, της διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας που έχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

33. Η απάντηση στα προδικαστικά αυτά ερωτήματα είναι αναγκαία για το αιτούν δικαστήριο προκειμένου να προσδιοριστεί αν η Ε.Κ. μπορεί ή όχι να αποκτήσει το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/109, το οποίο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη παρέχουν το καθεστώς αυτό στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν στην επικράτειά τους νόμιμα και αδιάλειπτα κατά τα πέντε τελευταία έτη αμέσως πριν από την υποβολή της σχετικής αίτησης, υπενθυμιζομένου ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής προβλέπει ότι «[ο]ι περίοδοι διαμονής για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, [στοιχείο] ε'[…] δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της περιόδου που αναφέρεται στην παράγραφο 1».

34. Επομένως, αν η διαμονή υπηκόου τρίτης χώρας που έχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ χαρακτηρίζεται ως προσωρινή, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2003/109, η διάρκεια της διαμονής αυτής δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό της πενταετούς περιόδου διαμονής που απαιτείται από το άρθρο 4 της οδηγίας για την απόκτηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος.

35. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η Ε.Κ. είχε παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ κατά τα πέντε τελευταία έτη πριν από την υποβολή της αίτησής της για το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος.

36. Το ζήτημα αυτό διακρίνεται από το ζήτημα αν, μετά την ενηλικίωση του τέκνου της, πολίτη της Ένωσης, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης θα μπορούσε να εξακολουθήσει να έχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής συνδεόμενο με την εξάρτηση του τέκνου της από την ίδια, πράγμα που δεν φαίνεται να δημιουργεί προβλήματα αρχής υπό το πρίσμα της νομολογίας, υπό την προϋπόθεση ότι το εθνικό δικαστήριο θα διαπιστώσει την εν λόγω κατάσταση εξάρτησης, η οποία θα κριθεί αυστηρότερα απ' ό,τι στην περίπτωση ενός τέκνου μικρής ηλικίας[16].

37. Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι η Ε.Κ. έχει επί του παρόντος, όπως υπομνήσθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δικαίωμα διαμονής λόγω «ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής», βάσει του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, το οποίο θα της παράσχει μετά την παρέλευση πέντε ετών δικαίωμα για τη χορήγηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος.

[16] Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 8ης Μαΐου 2018, Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (C-82/16, EU:C:2018:308, σκέψη 65).

38. Στην πραγματικότητα, οι εξεταζόμενες απόψεις διαφέρουν ως προς το ζήτημα αν η λύση εξαρτάται αποκλειστικά από τη φιλοσοφία στην οποία στηρίζεται η οδηγία 2003/109 ή αν πρέπει να ληφθεί υπόψη η ιδιαιτερότητα του εν λόγω παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ προκειμένου να του προσδοθούν αποτελέσματα αυστηρώς περιοριζόμενα στον πρωταρχικό σκοπό της νομολογιακής του αναγνώρισης, ήτοι να διασφαλιστεί ότι ο πολίτης της Ένωσης απολαύει πράγματι του ουσιώδους μέρους των δικαιωμάτων που πηγάζουν από την ιδιότητά του αυτή. Ο επιδιωκόμενος από το Δικαστήριο σκοπός δεν ήταν η παροχή ιδίων δικαιωμάτων στον υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος συνοδεύει και φροντίζει πολίτη της Ένωσης που εξαρτάται από αυτόν ούτε η δημιουργία μιας de facto κατάστασης ιδίων δικαιωμάτων προς όφελος του εν λόγω υπηκόου, εκτός του πλαισίου της συγκεκριμένης σχέσης εξάρτησης.

39. Προτείνω, κατ' αρχάς, να χρησιμοποιηθούν οι κλασικές ερμηνευτικές μέθοδοι, στη συνέχεια να αξιολογηθεί η ιδιαιτερότητα του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ και, τέλος, να εξεταστεί σε σύγκριση με τα παρεπόμενα δικαιώματα διαμονής που παρέχουν τη δυνατότητα λήψης άδειας μακράς διαρκείας.

1. Ο προσωρινός χαρακτήρας της διαμονής κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2003/109 υπό το πρίσμα των ερμηνευτικών μεθόδων

40. Πρώτον, η γραμματική μέθοδος φαίνεται να καταλήγει σε ερμηνεία του όρου «λόγ[οι] προσωρινού χαρακτήρα» της διαμονής η οποία εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/109 το παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

41. Συγκεκριμένα, ο προσωρινός χαρακτήρας χαρακτηρίζει αυτό που διαρκεί μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα και αποκλείει, κατά συνέπεια, τον μόνιμο ή οριστικό χαρακτήρα της διαμονής. Σημαίνει ότι η διαμονή έχει προβλεφθεί, εξαρχής, ως βραχείας διαρκείας. Υπό την έννοια αυτή, είναι αναμφισβήτητο ότι η διαμονή που απορρέει από την άσκηση του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ δεν είναι ούτε μόνιμη ούτε οριστική, δεδομένου ότι η διάρκειά της συνδέεται με την ύπαρξη κατάστασης εξάρτησης μεταξύ του γονέα που έχει το δικαίωμα αυτό και του τέκνου του. Επομένως, η διαμονή αυτή είναι «προσωρινή» κατά την κυριολεκτική έννοια του όρου.

42. Δεύτερον, από τελολογικής απόψεως, η εκτίμηση είναι μάλλον αντίθετη. Συγκεκριμένα, από τους σκοπούς της οδηγίας 2003/109, οι οποίοι εκτίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 4 και 6, προκύπτει ότι η επί μακρόν εγκατάσταση και η διάρκεια της νόμιμης και αδιάλειπτης διαμονής στη συγκεκριμένη επικράτεια αποτελούν ουσιώδη στοιχεία για την απόκτηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος και για τη διασφάλιση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

43. Είναι αναμφισβήτητο ότι η ανατροφή τέκνου σε μια χώρα καθ' όσον χρόνο είναι ανήλικο μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, χωρίς αυτό να ισχύει πάντοτε, την επί μακρόν εγκατάσταση και μια σχετικά μακρά, ακόμη και πολύ μακρά, περίοδο διαμονής, η οποία μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε έτη που απαιτεί η οδηγία 2003/109 για τη χορήγηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος.

44. Πρέπει επίσης να αναφερθούν τα παραδείγματα που παραθέτει η οδηγία αυτή όσον αφορά τους λόγους προσωρινού χαρακτήρα της διαμονής που προβλέπονται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της εν λόγω οδηγίας, ήτοι εσωτερικοί άμισθοι βοηθοί (au pair), εποχιακά εργαζόμενοι ή μισθωτοί εργαζόμενοι απασχολούμενοι από φορέα παροχής υπηρεσιών στο πλαίσιο διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών. Τα παραδείγματα αυτά καταδεικνύουν ότι η εν λόγω διαμονή έχει προβλεφθεί εξαρχής ως βραχείας διαρκείας. Εξ αυτού μπορεί να συναχθεί ότι,

αφενός, η ανατροφή τέκνου σε μια χώρα δεν μπορεί να συγκριθεί με τη διαμονή εσωτερικών άμισθων βοηθών (au pair) ή με την εποχιακή εργασία και, αφετέρου, ότι ο προσωρινός χαρακτήρας της εν λόγω διαμονής δεν είναι της ίδιας φύσεως με εκείνον της διαμονής των προσώπων που μνημονεύονται στα παρατιθέμενα στην ίδια οδηγία παραδείγματα. Επομένως, υπό το πρίσμα των σκοπών της οδηγίας 2003/109, φαίνεται ότι ο προσωρινός χαρακτήρας της διαμονής μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν συνεπάγεται, από την έναρξη της διαμονής, επί μακρόν εγκατάσταση.

45. Πλείονα στοιχεία συνηγορούν προς αυτή την κατεύθυνση. Αφενός, η αιτιολογική έκθεση της πρότασης οδηγίας η οποία οδήγησε στην έκδοση της οδηγίας 2003/109 αναφέρει ακριβώς, όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της, ότι «[ο]ι μόνες κατηγορίες που αποκλείονται είναι αυτές στις οποίες δεν υπάρχει πρόθεση εγκατάστασης, ιδίως τα πρόσωπα που διαμένουν για λόγους σπουδών ή οι εποχιακά εργαζόμενοι ή τα πρόσωπα που τυγχάνουν προσωρινής προστασίας» [17]. Αφετέρου, πολύ πιο πρόσφατα, η Επιτροπή, στην «Έκθεση για τη μετανάστευση και το άσυλο», που παρουσίασε στις 29 Σεπτεμβρίου 2021, ανακοίνωσε ότι θα πρότεινε αναθεώρηση της οδηγίας για τους επί μακρόν διαμένοντες με σκοπό τη βελτίωση των δικαιωμάτων και της ενδοενωσιακής κινητικότητας των μεταναστών αυτών που έχουν ήδη ενταχθεί πλήρως στα κράτη μέλη [18]. Τέλος, το Δικαστήριο, μολονότι κλήθηκε να ερμηνεύσει την άλλη κατηγορία δικαιωμάτων διαμονής που εξαιρούνται από την οδηγία δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2 στοιχείο ε′, ήτοι τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η «άδεια διαμονής […] έχει επίσημα περιορισθεί», αποφάνθηκε επί των «λόγων προσωρινού χαρακτήρα» επισημαίνοντας ότι οι λόγοι αυτοί «δεν αντανακλούν εκ των προτέρων τη βούληση […] να διαμείνουν επί μακρόν στο έδαφος των κρατών μελών» [19].

46. Επιπλέον, οι κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες της ανατροφής ενός τέκνου ενδέχεται να συμβάλλουν στην ενσωμάτωση του γονέα, υπενθυμίζεται δε ότι τα κράτη μέλη αντλούν από το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/109 τη δυνατότητα, σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο, να ελέγχουν τους όρους ενσωμάτωσης των υπηκόων τρίτων χωρών. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν αποφαίνονται επί της ενσωμάτωσης του προσώπου στο στάδιο της εξέτασης της προϋπόθεσης της διαρκείας και της φύσεως της διαμονής, ακόμη και αν ο σκοπός της ενσωμάτωσης επιδιώκεται σαφώς από την οδηγία 2003/109.

47. Επομένως, φαίνεται ότι η πρόθεση εγκατάστασης είναι εκείνη που παρέχει τη δυνατότητα να αποσαφηνιστεί η έννοια των «λόγων προσωρινού χαρακτήρα» του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2003/109. Ως εκ τούτου, το ζήτημα αν η διαμονή επρόκειτο να διαρκέσει για μεγάλο χρονικό διάστημα και αν ο γονέας που συνόδευε τον πολίτη της Ένωσης είχε πρόθεση να εγκατασταθεί πρέπει να αναλυθεί κατά τον χρόνο χορήγησης του δικαιώματος προσωρινής διαμονής. Τούτο ισοδυναμεί με αποκλεισμό της υποκειμενικής έννοιας της πρόθεσης εγκατάστασης, η οποία θα μπορούσε να υφίσταται για ορισμένα δικαιώματα προσωρινής διαμονής που εξαιρούνται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, όπως στις περιπτώσεις των εσωτερικών άμισθων βοηθών (au pair) οι οποίοι θα μπορούσαν να έχουν την πρόθεση μακροπρόθεσμα να εγκατασταθούν. Αντιθέτως, είναι σαφές ότι πρόσωπο το οποίο έχει άδεια διαμονής για να εργαστεί ως εσωτερικός άμισθος βοηθός (au pair) σε μια οικογένεια δεν έχει πρόθεση να εγκατασταθεί εκ του λόγου αυτού. Ομοίως, δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ενσωμάτωση, δεδομένου ότι, όπως εξέθεσα στο προηγούμενο σημείο, πρόκειται για μια άλλη

[17] Αιτιολογική έκθεση της πρότασης οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών [COM(2001) 127 τελικό, σημείο 5.3].

[18] Πρβλ. ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – σχετικά με την έκθεση για τη μετανάστευση και το άσυλο [COM(2021) 590 final, σ. 18].

[19] Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, Singh (C-502/10, EU:C:2012:636, σκέψη 47).

προϋπόθεση για την απόκτηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος, η οποία λαμβάνει υπόψη τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η διαμονή και όχι τον λόγο για τον οποίο επετράπη.

48. Τρίτον, ούτε η προσφυγή στην υποκειμενική ερμηνεία παρέχει τη δυνατότητα συναγωγής σαφούς συμπεράσματος υπέρ της υπαγωγής του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/109.

49. Συγκεκριμένα, μολονότι εκ πρώτης όψεως η αιτιολογική έκθεση της πρότασης οδηγίας αναφέρεται στην πρόθεση εγκατάστασης των οικογενειών πολιτών της Ένωσης[20], πρέπει, εντούτοις, να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η αναφορά αυτή εξηγείται μόνον από την αρχική παρουσία στην πρόταση αυτή του άρθρου 3, παράγραφος 3, που αφορούσε ειδικώς τις οικογένειες πολιτών της Ένωσης που είχαν ασκήσει το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας[21]. Η παράγραφος αυτή απαλείφθηκε κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας, καθόσον κρίθηκε ότι ήταν ασαφής και ότι το ζήτημα θα έπρεπε να εξεταστεί στο πλαίσιο της οδηγίας για την ελεύθερη κυκλοφορία[22]. Επομένως, μόνο στην περίπτωση της προγενέστερης άσκησης της εν λόγω ελευθερίας του πολίτη προβλήθηκε η κατάσταση των οικογενειών, και στη συνέχεια απορρίφθηκε, στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης της ως άνω πρότασης.

50. Κατά τη γνώμη μου, δεν μπορεί να αντληθεί επιχείρημα ούτε από το γεγονός ότι το κείμενο της οδηγίας δεν τροποποιήθηκε μετά την έκδοση της απόφασης Ruiz Zambrano. Συγκεκριμένα, η απόφαση αυτή εκδόθηκε στο τελικό στάδιο της διαπραγμάτευσης για την αναθεώρηση της οδηγίας 2003/109 από την οδηγία 2011/51/ΕΕ[23] και δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη (υπό τη μία ή την άλλη έννοια) στο πλαίσιο αυτό.

51. Τέταρτον, η προσφυγή στη συστηματική ερμηνεία οδηγεί, στην πραγματικότητα, στην εξέταση της πολύ ιδιαίτερης φύσεως του επίμαχου παραγώγου δικαιώματος διαμονής.

2. Η ιδιαιτερότητα του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ

52. Υπενθυμίζεται ότι, με την απόφαση Ruiz Zambrano, το Δικαστήριο έθεσε ως αρχή ότι «[τ]ο άρθρο 20 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος, αφενός, να αρνηθεί να χορηγήσει σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος συντηρεί τα ανήλικα τέκνα του, που είναι πολίτες της Ένωσης, άδεια διαμονής στο κράτος μέλος στο οποίο κατοικούν τα εν λόγω τέκνα και του οποίου έχουν την ιθαγένεια και, αφετέρου, να αρνηθεί να χορηγήσει στον εν λόγω υπήκοο τρίτου κράτους άδεια εργασίας, καθόσον τέτοιες αποφάσεις θα εμπόδιζαν τα εν λόγω τέκνα να απολαύσουν πράγματι, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τα δικαιώματα που συναρτώνται προς την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης»[24].

[20] Βλ. αιτιολογική έκθεση της πρότασης οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών [COM(2001) 127 τελικό, σημείο 5.3 (ΕΕ 2001, C 240 E, σ. 79)].

[21] Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, της πρότασης αυτής, «[ο]ι υπήκοοι τρίτων χωρών που είναι μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, ο οποίος έχει ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στο καθεστώς του κατοίκου μακράς διαρκείας στο κράτος μέλος υποδοχής του πολίτη της Ένωσης, παρά μόνο αφού αποκτήσουν, κατά την έννοια της νομοθεσίας για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, το δικαίωμα μόνιμης διαμονής σε αυτό το κράτος» (ΕΕ 2001, C 240 E, σ. 81).

[22] Πρβλ. έκθεση σχετικά με πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που αφορά το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών [(COM(2001) 127 – C5-0250/2001 – 2001/0074(CNS), σ. 36], που παρουσιάστηκε από την Επιτροπή Ελευθεριών και Δικαιωμάτων των Πολιτών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις 30 Νοεμβρίου 2001, διαθέσιμη στην ακόλουθη διαδικτυακή διεύθυνση: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-5-2001-0436_EL.pdf.

[23] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2011, που τροποποιεί την οδηγία 2003/109 (ΕΕ 2011, L 132, σ. 1).

[24] Απόφαση Ruiz Zambrano (σκέψη 45 και διατακτικό).

53. Με μεταγενέστερες αποφάσεις διευκρινίστηκε ότι «οι σχετικές με την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης διατάξεις της Συνθήκης δεν απονέμουν κανένα αυτοτελές δικαίωμα στους υπηκόους τρίτων κρατών» και ότι «τα δικαιώματα που οι σχετικές με την ιθαγένεια της Ένωσης διατάξεις της Συνθήκης απονέμουν ενδεχομένως στους υπηκόους [αυτούς] δεν είναι πρωτογενή δικαιώματα, αλλά δικαιώματα που εκπορεύονται από τα δικαιώματα των οποίων απολαύει ο πολίτης της Ένωσης» [25]. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι επρόκειτο για όλως ιδιαίτερες καταστάσεις στο πλαίσιο των οποίων η πρακτική αποτελεσματικότητα της ιθαγένειας της Ένωσης θα καταλυόταν «αν, συνεπεία της μη αναγνώρισης ενός τέτοιου δικαιώματος [διαμονής προς όφελος του υπηκόου τρίτης χώρας], ο [πολίτης της Ένωσης] αναγκαζόταν να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης εν όλω θεωρούμενο, στερούμενος, ως εκ τούτου, της δυνατότητας πραγματικής απολαύσεως, κατά το ουσιώδες μέρος τους, των δικαιωμάτων που πηγάζουν από την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης» [26].

54. Επομένως, η νομολογία αυτή δημιούργησε ένα παράγωγο δικαίωμα διαμονής για την κάλυψη όλως ιδιαιτέρων καταστάσεων στον τομέα του δικαιώματος διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών που εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Δεδομένου ότι το εν λόγω παράγωγο δικαίωμα διαμονής χορηγείται αποκλειστικά προς όφελος του πολίτη της Ένωσης, το αντίτιμο αυτής της παραχώρησης ήταν να μην προβλεφθεί κανένα αυτοτελές δικαίωμα για τον ως άνω υπήκοο, αλλά μόνο δικαίωμα διαμονής λαμβανομένης υπόψη της ιθαγένειας της Ένωσης του τέκνου του που τελεί σε κατάσταση εξάρτησης και για τη διάρκεια αυτής της κατάστασης εξάρτησης.

55. Ωστόσο, είναι αναμφισβήτητο ότι η οδηγία 2003/109 προβλέπει, με τη δημιουργία καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος, τη θέσπιση ιδίου δικαιώματος των υπηκόων τρίτων χωρών, υπό την επιφύλαξη ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στα κεφάλαια I και II της οδηγίας αυτής. Επιπλέον, σκιαγραφεί τη διαμονή για «λόγους προσωρινού χαρακτήρα» που εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας μόνο με παραδείγματα στα οποία οι υπήκοοι έχουν προσωπικό δικαίωμα διαμονής [παραδείγματος χάριν εσωτερικοί άμισθοι βοηθοί (au pair)]. Επομένως, ακόμη και το γεγονός ότι υφίσταται αυτοτελές δικαίωμα διαμονής [27] δεν αρκεί για να εμπίπτει η διαμονή αυτή στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας και, κατά συνέπεια, για να μπορεί να υπαχθεί ο ενδιαφερόμενος, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στο καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος.

56. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι η Ε.Κ., η οποία, δυνάμει της απόφασης Ruiz Zambrano, έχει μόνον παράγωγο δικαίωμα διαμονής συνδεόμενο με την ύπαρξη κατάστασης εξάρτησης του τέκνου της, δεν έχει αυτοτελές δικαίωμα διαμονής. Η εν λόγω έλλειψη ιδίων δικαιωμάτων πρέπει να εκτιμηθεί σε συνδυασμό με την πρόθεση επί μακρόν εγκατάστασης στην οποία βασίζεται η οδηγία 2003/109.

57. Εν πάση περιπτώσει, εκτιμώ ότι το να ληφθεί υπόψη η πρόθεση της Ε.Κ. να εγκατασταθεί επί μακρόν στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους προκειμένου να επωφεληθεί από τις διατάξεις της οδηγίας 2003/109 μετά από πέντε έτη διαμονής βάσει του παράγωγου δικαιώματος διαμονής βαίνει πέραν των συνεπειών που το Δικαστήριο θέλησε να συναγάγει, επί του θέματος, από το άρθρο 20 ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, κατά τη γνώμη μου, η επί μακρόν εγκατάσταση αποτελεί μέρος των ιδίων δικαιωμάτων του υπηκόου τρίτης χώρας τα οποία δεν μπορεί να επικαλεστεί λόγω του

[25] Απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, σκέψεις 72 και 73 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[26] Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2021:675, σκέψη 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και της 8ης Μαΐου 2018, Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (C-82/16, EU:C:2018:308, σκέψη 51).

[27] Βλ., επίσης, όλες τις εξαιρέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/109.

παράγωγου χαρακτήρα του δικαιώματος διαμονής του. Επιπλέον, η ερμηνεία της οδηγίας αυτής υπό την έννοια που ζητείται από την Ε.Κ. θα κατέληγε, όπως υπογράμμισε η Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της, στο να της παρασχεθεί η δυνατότητα, κατ' αυτόν τον τρόπο, να αποκτήσει όχι μόνον το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος, αλλά και το δικαίωμα διαμονής στα λοιπά κράτη μέλη [28].

58. Συγκεκριμένα, ενόσω υφίσταται σχέση εξάρτησης με το τέκνο που είναι πολίτης της Ένωσης, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει, ο γονέας μπορεί να παραμείνει στην επικράτεια προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το τέκνο του απολαύει πράγματι του ουσιώδους μέρους των δικαιωμάτων που πηγάζουν από την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης.

59. Αντιθέτως, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι «το γεγονός και μόνο ότι […] προς τον σκοπό της διατήρησης της συνοχής της οικογένειας εντός του εδάφους της Ένωσης θα ήταν ευκταίο για έναν υπήκοο κράτους μέλους να μπορούν τα μέλη της οικογένειάς του που δεν έχουν την ιθαγένεια κράτους μέλους να διαμένουν μαζί του εντός του εδάφους της Ένωσης δεν αρκεί για να γίνει δεκτό ότι ο πολίτης της Ένωσης θα αναγκαστεί, σε περίπτωση μη χορήγησης αυτού του δικαιώματος διαμονής, να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης» [29]. Επομένως, από το άρθρο 20 ΣΛΕΕ δεν προκύπτει δικαίωμα διαμονής για τη διατήρηση της συνοχής της οικογένειας όταν η αναχώρηση του υπηκόου τρίτης χώρας δεν συνεπάγεται την αναχώρηση του ίδιου του πολίτη της Ένωσης. Ως εκ τούτου, δεν προστατεύεται το δικαίωμα στη συνοχή της οικογένειας αυτό καθεαυτό, αλλά η δυνατότητα του εν λόγω πολίτη της Ένωσης να παραμείνει στην επικράτεια.

60. Ως ενδιάμεσο συμπέρασμα, επισημαίνω ότι, αν ληφθεί υπόψη η ιδιαιτερότητα του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, στο μέτρο που το πρόσωπο που απολαύει του συγκεκριμένου δικαιώματος δεν έχει πρόθεση εγκατάστασης, φρονώ ότι η διαμονή αυτή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/109, δεδομένου ότι βασίζεται σε λόγο προσωρινού χαρακτήρα.

61. Μπορεί μάλιστα να τεθεί το ερώτημα αν ο αποκλεισμός από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας της διαμονής που απορρέει από το παράγωγο δικαίωμα διαμονής του άρθρου 20 ΣΛΕΕ οφείλεται στην πραγματικότητα εγγενώς στη φύση της, η οποία δεν δημιουργεί κανένα αυτοτελές δικαίωμα.

3. Η ιδιαιτερότητα του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ υπό το πρίσμα της κατ' αναλογίαν συλλογιστικής

62. Το κύριο επιχείρημα της Ε.Κ. και της Επιτροπής προκειμένου να αναγνωριστούν στο παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ αποτελέσματα σχετικά με τη χορήγηση καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος απορρέει από την ύπαρξη, στο δίκαιο της Ένωσης, παραδειγμάτων παράγωγων δικαιωμάτων διαμονής που παρέχουν δικαίωμα μόνιμης διαμονής, το οποίο αποτελεί αυτοτελές δικαίωμα. Επομένως, είναι σκόπιμο να ακολουθηθεί μια κατ' αναλογίαν συλλογιστική.

63. Στην παραδοχή αυτή στηρίζεται το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο αναφέρεται στις διατάξεις της οδηγίας 2004/38, της οποίας το άρθρο 16, παράγραφος 2, ορίζει ότι, μετά την παρέλευση χρονικού διαστήματος πέντε ετών, το παράγωγο δικαίωμα διαμονής παρέχει

[28] Πρβλ. άρθρο 14 της οδηγίας 2003/109.

[29] Απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2011, Dereci κ.λπ. (C-256/11, EU:C:2011:734, σκέψη 68).

δικαίωμα μόνιμης διαμονής [30]. Στις παρατηρήσεις της η Ε.Κ. αναφέρεται επίσης στο άρθρο 15 της οδηγίας 2003/86/ΕΚ [31], το οποίο προβλέπει αυτόνομη άδεια διαμονής για τα μέλη της οικογένειας του συντηρούντος [32].

64. Όσον αφορά την οδηγία 2004/38, η αναλογία με τον μηχανισμό που εφαρμόζει η οδηγία αυτή μπορεί εκ πρώτης όψεως να φαίνεται ελκυστική διότι οι πραγματικές περιστάσεις είναι οι ίδιες εξεταζόμενες από τη σκοπιά του γονέα: ο γονέας, υπήκοος τρίτης χώρας, έχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής συνδεόμενο με την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης του τέκνου του, για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των πέντε ετών. Επιπλέον, τα δύο αυτά παράγωγα δικαιώματα διαμονής ισχύουν στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, το δε δίκαιο της Ένωσης προστατεύει με αυτόν τον τρόπο την εν λόγω ελευθερία του πολίτη της Ένωσης [33]. Στις περιπτώσεις οι οποίες καλύπτονται από την εν λόγω οδηγία και από το άρθρο 21 ΣΛΕΕ [34], τούτο επιτρέπει στον γονέα να αποκτήσει, μετά από πέντε έτη, δικαίωμα μόνιμης διαμονής.

65. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετές σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο αυτών παράγωγων δικαιωμάτων διαμονής.

66. Αφενός, το παράγωγο δικαίωμα διαμονής και το εξ αυτού απορρέον δικαίωμα μόνιμης διαμονής δυνάμει της οδηγίας 2004/38 παρέχονται ρητώς, από τα κράτη μέλη, στα μέλη της οικογένειας των πολιτών της Ένωσης τα οποία είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, ενώ το Δικαστήριο έλαβε υπόψη την οπτική γωνία του πολίτη της Ένωσης, ο οποίος ενδεχομένως εμποδίστηκε να ασκήσει τα δικαιώματα που απορρέουν από την ιδιότητά του, προκειμένου να χορηγήσει παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ στον υπήκοο τρίτης χώρας από τον οποίο εξαρτάται ο εν λόγω πολίτης της Ένωσης.

67. Αφετέρου, στην πραγματικότητα, οι πραγματικές καταστάσεις που εξετάζονται από την οπτική γωνία του εν λόγω πολίτη της Ένωσης είναι διαφορετικές. Συγκεκριμένα, η οδηγία 2004/38 δεν εφαρμόζεται όταν ο εν λόγω πολίτης της Ένωσης ουδέποτε άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμένει ανέκαθεν στο κράτος μέλος της ιθαγένειάς του [35], όπως ισχύει στην περίπτωση του τέκνου της Ε.Κ. Επομένως, το παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, το οποίο έχει αναγνωρίσει το Δικαστήριο, δικαιολογείται μόνο στο μέτρο που εξακολουθεί να υφίσταται η κατάσταση εξάρτησης μεταξύ του τέκνου, πολίτη της Ένωσης, και του γονέα του, υπηκόου τρίτης χώρας. Κατά συνέπεια, για να διασφαλιστεί ότι ο πολίτης της Ένωσης απολαύει πράγματι των βασικών δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιδιότητά του, δεν είναι αναγκαίο να επεκταθεί το παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, με την προσθήκη δικαιώματος μόνιμης διαμονής υπέρ του γονέα υπηκόου τρίτης χώρας, εφόσον εξακολουθεί να υφίσταται η σχέση εξάρτησης.

30 Κατά τη διάταξη αυτήν, «[η] παράγραφος 1 εφαρμόζεται και στα μέλη της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους και τα οποία έχουν διαμείνει νομίμως με τον πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος υποδοχής για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών».

31 Οδηγία του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (ΕΕ 2003, L 251, σ. 12).

32 Κατά την παράγραφο 1 της διάταξης αυτής, «[τ]ο αργότερο έπειτα από πέντε έτη διαμονής και εφόσον στο μέλος της οικογένειας δεν έχει χορηγηθεί άδεια διαμονής για άλλους λόγους εκτός της οικογενειακής επανένωσης, ο/η σύζυγος ή ο εκτός γάμου σύντροφος και το τέκνο που έχει ενηλικιωθεί έχουν δικαίωμα να απαιτούν, κατόπιν αίτησης, εφόσον απαιτείται, αυτόνομη άδεια διαμονής, ανεξάρτητη από την άδεια του συντηρούντος».

33 Πρβλ. απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, État belge (Δικαίωμα διαμονής σε περίπτωση ενδοοικογενειακής βίας) (C-930/19, EU:C:2021:657, σκέψη 74).

34 Πρβλ. απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, σκέψη 52).

35 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 5ης Μαΐου 2011, McCarthy (C-434/09, EU:C:2011:277, σκέψη 57).

68. Εξάλλου, είναι προφανές ότι, ακόμη και για την οδηγία 2004/38, η οποία επιδιώκει τους σκοπούς της προστασίας της οικογενειακής ζωής και της ενσωμάτωσης της οικογένειας στο κράτος μέλος υποδοχής, οι σκοποί αυτοί έχουν κριθεί δευτερεύοντες από το Δικαστήριο σε σχέση με τον πρωταρχικό σκοπό ο οποίος συνίσταται στη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ένωσης [36]. Τα δικαιώματα, όμως, ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής του τέκνου της Ε.Κ. δεν παρεμποδίζονται ενόσω διαρκεί η κατάσταση εξάρτησης από τον γονέα του και, κατά συνέπεια, το δικαίωμα διαμονής που απορρέει από αυτήν. Όταν παύσει να υφίσταται αυτή η κατάσταση εξάρτησης, η πιθανή αποχώρηση του γονέα δεν θα οδηγήσει αυτόματα σε αποχώρηση του τέκνου που είναι πολίτης της Ένωσης.

69. Βεβαίως, το Δικαστήριο προέβη σε παραλληλισμό μεταξύ, αφενός, των περιορισμών στην ελεύθερη κυκλοφορία για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας και δημόσιας υγείας οι οποίοι προβλέπονται στο άρθρο 27 της οδηγίας 2004/38 και, αφετέρου, εκείνων τους οποίους μπορούν πάντοτε να επικαλούνται τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της ιθαγένειας της Ένωσης, την οποία θεσπίζει το άρθρο 20 ΣΛΕΕ [37].

70. Ούτε αυτή η κατ' αναλογίαν συλλογιστική αρκεί για να με πείσει, δεδομένου ότι η εν λόγω αναφορά στην απειλή για τη δημόσια τάξη αφορά τη δυνατότητα ή μη περιορισμού του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, ενώ, εν προκειμένω, η Ε.Κ. διεκδικεί τη χορήγηση δικαιώματος διαμονής το οποίο αφορά αυτοτελώς τον δικαιούχο του εν λόγω παράγωγου δικαιώματος διαμονής. Τέλος, όσον αφορά την προϋπόθεση περί επαρκών πόρων, η οποία μπορεί επίσης να χρησιμεύσει για τον περιορισμό του παράγωγου δικαιώματος διαμονής, το Δικαστήριο αρνήθηκε να ακολουθήσει κατ' αναλογίαν συλλογιστική όσον αφορά το καθεστώς που προκύπτει από την οδηγία 2004/38 και εκείνο που απορρέει από το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, επισημαίνοντας ότι, «όταν υφίσταται σχέση εξάρτησης […] μεταξύ ενός πολίτη της Ένωσης και του υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος είναι μέλος της οικογένειάς του, το άρθρο 20 ΣΛΕΕ δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να προβλέψει εξαίρεση από το παράγωγο δικαίωμα διαμονής που το άρθρο αυτό αναγνωρίζει στον εν λόγω υπήκοο τρίτης χώρας, για τον λόγο και μόνον ότι ο ως άνω πολίτης της Ένωσης δεν διαθέτει επαρκείς πόρους» [38]. Επομένως, ακόμη και κατά την εκτίμηση των ορίων του παράγωγου δικαιώματος διαμονής (ζήτημα το οποίο δεν τίθεται εν προκειμένω), το Δικαστήριο αρνείται να προβεί αυτομάτως σε κατ' αναλογίαν συλλογιστική.

71. Όσον αφορά την οδηγία 2003/86 που επικαλείται η Ε.Κ., είναι ακόμη δυσκολότερο να ληφθεί υπόψη η αναλογία. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο υπενθύμισε πρόσφατα ότι οι παντρεμένοι με πολίτη της Ένωσης υπήκοοι τρίτων χωρών οι οποίοι υπήρξαν θύματα ενδοοικογενειακής βίας εκ μέρους του πολίτη αυτού και οι οποίοι εμπίπτουν στην οδηγία 2004/38, αφενός, και εκείνοι οι οποίοι εμπίπτουν στην οδηγία 2003/86, αφετέρου, δεν βρίσκονται, όσον αφορά τη διατήρηση του δικαιώματος διαμονής τους στην επικράτεια του οικείου κράτους μέλους, σε συγκρίσιμη κατάσταση [39]. Επιπλέον, τα μέλη της οικογένειας των εν λόγω πολιτών της Ένωσης εξαιρούνται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής της τελευταίας αυτής οδηγίας [40]. Τέλος, μολονότι η περίπτωση

[36] Πρβλ. απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, État belge (Δικαίωμα διαμονής σε περίπτωση ενδοοικογενειακής βίας) (C-930/19, EU:C:2021:657, σκέψη 82).

[37] Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, σκέψη 81).

[38] Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Σύζυγος πολίτη της Ένωσης) (C-836/18, EU:C:2020:119, σκέψη 49).

[39] Πρβλ. απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, État belge (Δικαίωμα διαμονής σε περίπτωση ενδοοικογενειακής βίας) (C-930/19, EU:C:2021:657, σκέψη 90).

[40] Βλ. άρθρο 3, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας.

των εν λόγω πολιτών της Ένωσης που δεν έχουν ασκήσει το δικαίωμά τους για ελεύθερη κυκλοφορία είχε περιληφθεί στην αρχική πρόταση οδηγίας σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, δεν διατηρήθηκε στο κείμενο που εγκρίθηκε [41].

72. Επομένως, από την κατ' αναλογίαν προς τις διατάξεις περί παράγωγου δικαιώματος συλλογιστική δεν μπορεί να συναχθεί ότι υφίσταται αυτοτελές δικαίωμα του υπηκόου για παγίωση του παράγωγου δικαιώματός του διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

73. Ωστόσο, πρέπει να διευκρινιστεί ότι το άρθρο 13 της οδηγίας 2003/109 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να χορηγούν μόνιμες ή απεριόριστης ισχύος άδειες διαμονής με ευνοϊκότερους όρους από εκείνους που καθορίζονται στην εν λόγω οδηγία. Ως προς το σημείο αυτό, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι η ολλανδική διοίκηση χορήγησε άδεια διαμονής βάσει του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ και παραδέχθηκε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η άδεια αυτή μπορεί να παράσχει δικαίωμα υπαγωγής στο καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος μετά την παρέλευση πέντε ετών. Πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω άδεια δεν θα παράσχει δικαίωμα διαμονής στα λοιπά κράτη μέλη.

74. Αν ληφθεί υπόψη η ιδιαιτερότητα του παράγωγου δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ και το γεγονός ότι η διαμονή αυτή δεν αποδεικνύει πρόθεση επί μακρόν εγκατάστασης και, επομένως, μπορεί να χαρακτηριστεί ως διαμονή για λόγους προσωρινού χαρακτήρα που δικαιολογούν την εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, φρονώ ότι το παράγωγο αυτό δικαίωμα διαμονής, λόγω του προσωρινού χαρακτήρα του, δεν παρέχει τη δυνατότητα υπαγωγής στο καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος που προβλέπεται στο άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας.

75. Επομένως, το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2003/109 έχει την έννοια ότι η διαμονή υπηκόου τρίτης χώρας που έχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ συνιστά διαμονή αποκλειστικά για λόγους προσωρινού χαρακτήρα.

Γ. Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος σχετικά με τη συμβατότητα με την οδηγία 2003/109 του εθνικού δικαίου που αποκλείει μόνον τις προβλεπόμενες στο εθνικό δίκαιο άδειες βραχείας διαρκείας από την απόκτηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος – ΕΕ

76. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τη συμβατότητα του εθνικού δικαίου με την οδηγία 2003/109, καθόσον το εθνικό δίκαιο είναι ευνοϊκότερο από την οδηγία αυτή, δεδομένου ότι αποκλείει μόνον τις προβλεπόμενες στο εθνικό δίκαιο άδειες βραχείας διαρκείας από τις άδειες διαμονής επί μακρόν διαμένοντος – ΕΕ.

77. Λαμβανομένων υπόψη των απαντήσεων που προτείνονται στα λοιπά προδικαστικά ερωτήματα, από τις οποίες προκύπτει ότι το παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, παρέλκει η απάντηση στο ερώτημα αυτό.

[41] Βλ. απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2011, Dereci κ.λπ. (C-256/11, EU:C:2011:734, σκέψη 49).

V. Πρόταση

78. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (πρωτοδικείο Χάγης, μεταβατική έδρα Άμστερνταμ, Κάτω Χώρες) ως εξής:

1) Η έννοια της «προσωρινής διαμονής», όπως διαλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες, είναι έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς και ομοιόμορφα.

2) Το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2003/109 έχει την έννοια ότι η διαμονή υπηκόου τρίτης χώρας που έχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ συνιστά διαμονή αποκλειστικά για λόγους προσωρινού χαρακτήρα.